

I

(Įstatymo galią turintys teisės aktai)

DIREKTYVOS

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA 2011/36/ES

2011 m. balandžio 5 d.

dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 82 straipsnio 2 dalį ir 83 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę ⁽¹⁾,

pasikonsultavę su Regionų komitetu,

įstatymo galią turinčio teisės akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

laikydami įprastos teisėkūros procedūros ⁽²⁾,

kadangi:

- (1) Prekyba žmonėmis yra sunkus nusikaltimas, dažnai susijęs su organizuotu nusikalstamumu ir šiurkštus pagrindinių teisių pažeidimas, aiškiai uždraustas Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. Prekybos žmonėmis prevencija ir kova su ja yra prioritetas Sąjungos ir valstybių narių uždavinys.
- (2) Ši direktyva yra dalis visuotinių veiksmų, nukreiptų prieš prekybą žmonėmis, kuri numato veiksmus, įtraukiančius trečiąsias šalis, kaip nurodoma 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos patvirtintame dokumente „ES išorės aspekto

stiprinimo kovos su prekyba žmonėmis srityje veiksmų planas. Siekiant visuotinių ES veiksmų prieš prekybą žmonėmis“. Todėl reikėtų imtis veiksmų trečiojoje kilmės ir aukų perdavimo šalyse, kuriais visų pirma būtų siekiama didinti informuotumą, mažinti pažeidžiamumą, teikti paramą ir pagalbą aukoms, kovoti su pagrindinėmis prekybos žmonėmis priežastimis, remti tas trečiąsias šalis kuriant atitinkamus kovos su prekyba žmonėmis teisės aktus.

- (3) Šia direktyva pripažįstamas lytims specifinis prekybos žmonėmis fenomenas ir faktas, kad vyrais ir moterimis yra dažnai prekiaujama skirtingais tikslais. Dėl šios priežasties, kai tai reikalinga, teikiant paramos ir pagalbos priemonės reikėtų atsižvelgti į lytį. Skatinimo ir traukos veiksniai gali būti skirtingi priklausomai nuo atitinkamų sektorių, tokių kaip prekyba žmonėmis sekso pramonei arba kaip išnaudojimas darbui, pavyzdžiui, statybų, žemės ūkio sektoriuose arba vergovė buityje.
- (4) Sąjunga yra įsipareigojusi užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir kovoti su ja, taip pat apsaugoti prekybos žmonėmis aukų teises. Todėl 2002 m. liepos 19 d. buvo priimtas Tarybos pamatinis sprendimas 2002/629/TVR dėl kovos su prekyba žmonėmis ⁽³⁾ ir ES planas dėl prekybos žmonėmis prevencijai ir kovai su ja skirtų geriausios praktikos, standartų ir procedūrų ⁽⁴⁾. Be to, Europos Vadovų Tarybos patvirtintoje Stokholmo programoje – Atvira ir saugi Europa piliečių labai ir saugumui ⁽⁵⁾ – aiškus prioritetas yra suteikiamas kovai su prekyba žmonėmis. Reikėtų numatyti ir kitas priemones, skirtas padėti kuriant bendrus visai Sąjungai indikatorių, skirtus nustatyti prekybos žmonėmis aukas, ko galima pasiekti visiems susijusiems dalyviams, ypač viešosioms ir privačioms socialinėms tarnyboms, keičiantis geriausia praktika.

⁽¹⁾ 2010 m. spalio 21 d. nuomonė (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje).

⁽²⁾ 2010 m. gruodžio 14 d. Europos Parlamento pozicija (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje) ir 2011 m. kovo 21 d. Tarybos sprendimas.

⁽³⁾ OL L 203, 2002 8 1, p. 1.

⁽⁴⁾ OL C 311, 2005 12 9, p. 1.

⁽⁵⁾ OL C 115, 2010 5 4, p. 1.

- (5) Valstybių narių teisėsaugos institucijos turėtų ir toliau bendradarbiauti stiprinant kovą su prekyba žmonėmis. Šiuo klausimu yra būtinas glaudus tarpvalstybinis bendradarbiavimas, įskaitant pasikeitimą informacija ir geriausia patirtimi, o taip pat nuolatinis atviras dialogas tarp valstybių narių policijos, teisminių bei finansinių institucijų. Prekybos žmonėmis atvejų tyrimo ir patraukimo baudžiamojon atsakomybėn koordinavimas turėtų būti palengvintas vykdant sustiprintą bendradarbiavimą su Europolu ir Eurojustu, įsteigus bendras tyrimų grupes, o taip pat įgyvendinant 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos pamatinį sprendimą 2009/948/TVR dėl jurisdikcijos įgyvendinimo kolizijų baudžiamuosiuose procesuose prevencijos ir sprendimo ⁽¹⁾.
- (6) Valstybės narės turėtų skatinti ir glaudžiai dirbti su pilietinės visuomenės organizacijomis, įskaitant pripažintas ir aktyvias nevyriausybinės organizacijas, dirbančias kovos su prekyba žmonėmis srityje, veikti kuriant politines iniciatyvas, rengiant informacines ir sąmoningumo kėlimo kampanijas, mokslinių tyrimų ir švietimo programas bei apmokymus, o taip pat stebėti kovos su prekyba žmonėmis priemones ir vertinti jų poveikį.
- (7) Šia direktyva nustatomas integruotas visapusiškas ir žmogaus teisėmis paremtas požiūris į kovą su prekyba žmonėmis, o ją įgyvendinant reikėtų atsižvelgti į 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvą 2004/81/EB dėl leidimo gyventi šalyje išdavimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos arba kurie dalyvavo vykdant nelegaliai imigracijai padedančius veiksmus, bendradarbiaujantiems su kompetentingomis institucijomis ⁽²⁾ bei 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai ⁽³⁾. Pagrindiniai šios direktyvos tikslai – geresnė prevencija, baudžiamasis persekiojimas ir aukų teisių apsauga. Taip pat šia direktyva yra pritaikomas skirtingų prekybos žmonėmis formų aplinkybių suvokimas ir ja siekiama užtikrinti, kad su kiekviena prekybos forma būtų kovojama pačiomis veiksmingiausiomis priemonėmis.
- (8) Vaikai yra labiau pažeidžiami nei suaugę, todėl jiems kyla didesnis pavojus tapti prekybos žmonėmis aukomis. Taikant šią direktyvą visų pirma turi būti kuo labiau atsižvelgiama į vaiko interesus pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją ir 1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją.
- (9) 2000 m. Jungtinių Tautų protokolas dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo bei baudimo už vertimąsi ja, papildantis Jungtinių Tautų Organizacijos konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, ir 2005 m. Europos Tarybos konvencija dėl kovos su prekyba žmonėmis yra esminiai žingsniai, stiprinant tarptautinį bendradarbiavimą kovojant su prekyba žmonėmis. Pažymėtina, kad Europos Tarybos konvencijoje numatytas įvertinimo mechanizmas, kurį sudaro kovos su prekyba žmonėmis ekspertų grupė (GRETA) ir Susitariančiųjų Šalių komitetas. Norint išvengti veiklos dubliavimosi, reikia remti kompetentingų kovos su prekyba žmonėmis tarptautinių organizacijų veiklos koordinavimą.
- (10) Šia direktyva nedaroma poveikio negražinimo principui, vadovaujantis 1951 m. Konvencija dėl pabėgėlių statuso (Ženevos konvencija), o taip pat ši direktyva atitinka Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 4 straipsnį bei 19 straipsnio 2 dalį.
- (11) Siekiant atsižvelgti į naujausius įvykius, susijusius su prekyba žmonėmis, šioje direktyvoje nustatyta platesnė prekybos žmonėmis sąvoka nei Pamatiniame sprendime 2002/629/TVR, todėl į ją įtrauktos papildomos išnaudojimo formos. Šioje direktyvoje priverstinis elgetavimas turėtų būti suprantamas kaip priverstinio darbo arba paslaugų forma, kaip apibrėžta 1930 m. Tarptautinės darbo organizacijos Konvencijoje Nr. 29 dėl priverstinio ar privalomojo darbo. Todėl prekybos žmonėmis apibrėžtis išnaudojimą verčiant elgetauti, įskaitant parduoto priklausomo asmens naudojimą elgetavimui, apima tik tada, kai yra visi priverstinio darbo ar paslaugų požymiai. Ar sutikimas dirbti tokį darbą ar teikti tokias paslaugas galioja, reikėtų vertinti kiekvienu atveju atskirai, atsižvelgiant į atitinkamą teismo praktiką. Tačiau kai tai susiję su vaikais, joks galimas sutikimas niekada neturėtų būti laikomas galiojančiu. Sąvoka „išnaudojimas įtraukiant į nusikalstamą veiką“ turėtų būti suprantama kaip asmens išnaudojimas, *inter alia*, verčiant užsiimti kišenvagystėmis, vagiliavimu parduotuvėse, prekyba narkotikais ir kita panašia veika, už kurią taikomos sankcijos ir kuri susijusi su finansiniu pasipelnymu. Apibrėžtis taip pat apima prekybą žmonėmis organų išėmimo tikslu, kuri yra sunkus žmogaus orumo ir fizinio neliečiamumo pažeidimas, o taip pat ir kitą elgesį, pvz. neteisėtą įsivai kinimą arba priverstinę santuoką, tiek kiek toks elgesys atitinka pagrindinius prekybos žmonėmis elementus.
- (12) Šioje direktyvoje nustatytų bausmių lygis rodo didėjantį valstybių narių susirūpinimą dėl plintančio prekybos žmonėmis reiškinio. Dėl šios priežasties šios direktyvos pagrindas yra 2002 m. balandžio 24–25 d. priimtose Tarybos išvadose dėl požiūrio, taikytino bausmių derinimo srityje, numatyti 3 ir 4 bausmių lygiai. Už tam tikromis aplinkybėmis padarytą veiką, pavyzdžiui, padarytą ypač pažeidžiamai aukai, turėtų būti taikoma griežtesnė bausmė. Šioje direktyvoje ypač pažeidžiami asmenys turėtų apimti bent jau visus vaikus. Kiti faktoriai, į kuriuos galima būtų atsižvelgti, vertinant aukos

⁽¹⁾ OL L 328, 2009 12 15, p. 42.

⁽²⁾ OL L 261, 2004 8 6, p. 19.

⁽³⁾ OL L 168, 2009 6 30, p. 24.

pažeidžiamumą, gali būti, pvz., lytis, nėštumas, sveikatos būklė ir negalia. Jeigu nusikalstama veika ypač sunki, pavyzdžiui, kai buvo sukeltas pavojus aukos gyvybei arba nusikalstama veika padaryta panaudojant sunkų smurtą, pvz., kankinimą, prievartinį narkotikų ir (arba) medicininių preparatų vartojimą, išžaginimą arba kitas rimtas psichologinės, fizinės arba seksualinės prievartos formas, arba kitaip aukai buvo padaryta ypač didelė žala, už ją taip pat turėtų būti numatyta griežtesnė bausmė. Jeigu šioje direktyvoje daroma nuoroda į perdavimą, tokia nuoroda turėtų būti aiškinama pagal 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimą 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos ⁽¹⁾. Į padarytos nusikalstamos veikos sunkumą galėtų būti atsižvelgta įgyvendinant nuosprendį.

- (13) Kovoiant su prekyba žmonėmis, turėtų būti visapusiškai pasinaudojama esamais aktais dėl nusikalstamu būdu įgytų pajamų arešto bei konfiskavimo, pvz., Jungtinių Tautų konvencija prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą bei jos protokolais, 1990 m. Europos Tarybos konvencija dėl pinigų išplovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo, 2001 m. birželio 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2001/500/TVR dėl pinigų plovimo, nusikaltimo priemonių ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų nustatymo, paieškos, išaldymo, areštavimo ir konfiskavimo ⁽²⁾ ir 2005 m. vasario 24 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2005/212/TVR dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo ⁽³⁾. Areštuotas ir konfiskuotas nusikaltimo priemonės ir šioje direktyvoje nurodytais nusikalstamais būdais įgytas pajamas reikėtų skatinti panaudoti aukų pagalbos ir jų apsaugos rėmimui, įskaitant kompensacijas aukoms bei kompensacijas už tarpvalstybinę Sąjungos teisėsaugos institucijų veiklą kovojant su prekyba.
- (14) Pagal atitinkamų valstybių narių teisinių sistemų pagrindinius principus prekybos žmonėmis aukos turėtų būti netraukiamos baudžiamojon atsakomybėn ir nebaudžiamos už nusikalstamą veiką, pavyzdžiui, už naudojimąsi suklastotais dokumentais arba už nusikalstamą veiką, numatytą prostitucijai ar imigracijai skirtuose teisės aktuose, kurių jos buvo priverstos padaryti tiesiogiai dėl to, kad tapo prekybos žmonėmis aukomis. Tokios apsaugos tikslas – užtikrinti aukų žmogaus teises, išvengti tolesnės viktimizacijos ir paskatinti jas būti liudytojais baudžiamosiose bylose, iškeltose nusikalstamą veiką padariusiems asmenims. Šia apsaugos sąlyga neturėtų būti pašalinama galimybė traukti baudžiamojon atsakomybėn ir bausti už nusikalstamas veikas, kurias asmuo tyčia padarė arba dalyvavo jas darant.
- (15) Siekiant užtikrinti sėkmingą su prekyba žmonėmis susijusios veikos tyrimą ir baudžiamąjį persekiojimą už ją, iš esmės šie veiksmai turėtų būti pradami nepriklausomai

nuo to, ar auka pateikė skundą arba kaltinimą. Kai dėl nusikalstamos veikos pobūdžio tai yra būtina, baudžiamąjį persekiojimą turėtų būti leidžiama vykdyti pakankamą laikotarpį po to, kai auka sulaukė pilnametystės. Pakankamo baudžiamojo persekiojimo laikotarpio trukmė turėtų būti nustatyta pagal atitinkamus nacionalinės teisės aktus. Teisėsaugos pareigūnai ir prokurorai turėtų būti tinkamai parengti, ypač siekiant pagerinti tarptautinį teisėsaugos ir teismų bendradarbiavimą. Be to, už tokių nusikalstamų veikų tyrimą arba už jas taikomą baudžiamąjį persekiojimą atsakingi asmenys turėtų galėti naudotis tyrimo priemonėmis, kurios naudojamos tiriant organizuotus ar kitų sunkių nusikaltimų atvejus. Tokios priemonės galėtų apimti pranešimų perėmimą, slaptą stebėjimą, įskaitant elektroninį stebėjimą, banko sąskaitų kontrolę ir kitus finansinius tyrimus.

- (16) Siekiant užtikrinti tarptautinių nusikaltėlių grupuočių, kurių veiklos centras yra valstybėje narėje ir kurios verčiasi prekyba žmonėmis trečiojoje šalyje, veiksmingą baudžiamąjį persekiojimą, turėtų būti nustatyta jurisdikcija tirti su prekyba žmonėmis susijusią veiką, kai nusikalstamą veiką padaręs asmuo yra tos valstybės narės pilietis ir kai nusikalstama veika padaryta ne tos valstybės narės teritorijoje. Panašiai, galėtų būti nustatyta jurisdikcija, kai nusikalstamą veiką padaręs asmuo yra asmuo, kurio įprastinė gyvenamoji vieta yra valstybėje narėje, o auka yra valstybės narės pilietis arba asmuo, kurio įprastinė gyvenamoji vieta yra valstybėje narėje, arba kai nusikalstama veika padaryta valstybės narės teritorijoje įsisteigusio juridinio asmens naudai, o nusikalstama veika padaryta ne tos valstybės narės teritorijoje.
- (17) Direktyvoje 2004/81/EB numatytos nuostatos dėl leidimų gyventi šalyje išdavimo trečiųjų šalių piliečiams, kurie yra prekybos žmonėmis aukos, 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimų narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje ⁽⁴⁾ reglamentuojama Sąjungos piliečių ir jų šeimų teisė laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, taip pat apsauga nuo išsiuntimo, o šia direktyva nustatomos konkrečios apsaugos priemonės visoms prekybos žmonėmis aukoms. Todėl šia direktyva nereglamentuojamos prekybos žmonėmis aukų gyvenimo valstybių narių teritorijoje sąlygos.
- (18) Būtina, kad prekybos žmonėmis aukos galėtų veiksmingai naudotis savo teisėmis. Todėl joms turėtų būti teikiama pagalba ir parama prieš baudžiamąjį procesą, jo metu ir atitinkamą laikotarpį po jo. Valstybės narės turėtų suteikti išteklius, reikalingus aukoms teikti pagalbą, paramą ir apsaugą. Teikiama pagalba ir parama turėtų apimti bent jau būtinausias priemones, kurių reikia, kad auka atsigauntų ir galėtų išvengti ją pardavusių asmenų. Praktiškai

⁽¹⁾ OL L 190, 2002 7 18, p. 1.

⁽²⁾ OL L 182, 2001 7 5, p. 1.

⁽³⁾ OL L 68, 2005 3 15, p. 49.

⁽⁴⁾ OL L 158, 2004 4 30, p. 77.

taikant tokias priemones turėtų būti atsižvelgta į konkretaus asmens aplinkybes, kultūrinį kontekstą ir poreikius, nustatytus atlikus individualų vertinimą pagal nacionalines procedūras. Asmeniui turėtų būti skirta pagalba ir parama, kai tik gaunama pagrįstų duomenų, rodančių, kad jis galėjo būti prekybos žmonėmis auka, nepaisant to, ar jis nori duoti parodymus kaip liudytojas. Tais atvejais, kai auka teisėtai nuolat negyvena atitinkamoje valstybėje narėje, pagalba ir parama turėtų būti teikiama besąlygiškai bent jau visu svarstymo laikotarpiu. Jeigu baigus nustatymo procesą arba pasibaigus svarstymo laikotarpiui, nusprendžiama, kad asmuo neturi teisės gauti leidimą gyventi toje valstybėje narėje arba negyvena toje valstybėje narėje teisėtai arba jei auka išvyko iš tos valstybės narės teritorijos, atitinkama valstybė narė neprivalo tam asmeniui toliau teikti pagalbos ir paramos, remdamasi šia direktyva. Prireikus pagalba ir parama turėtų būti tęsiama atitinkamą laikotarpį pasibaigus baudžiamajam procesui, pavyzdžiui, jeigu dėl sunkių fizinių ar psichologinių nusikaltimo pasekmių tęsiamas medicininis gydymas arba jeigu kyla pavojus aukos saugumui dėl aukos parodymų tame baudžiamajame procese.

- (19) 2001 m. kovo 15 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2001/220/TVR dėl nukentėjusiųjų padėties baudžiamosiose bylose ⁽¹⁾ nustatomos nukentėjusiųjų teisės baudžiamosiose bylose, įskaitant jų teisę į apsaugą ir žalos kompensavimą. Be to, prekybos žmonėmis aukoms nedelsiant turėtų būti suteikta galimybė pasinaudoti teisinėmis konsultacijomis ir, atsižvelgiant į aukos vaidmenį atitinkamose teisingumo sistemose, teisinio atstovavimo paslaugomis, taip pat ir žalos kompensavimo tikslais. Tokias teises konsultacijas ir teisinio atstovavimo paslaugas kompetentingos valdžios institucijos galėtų teikti ir siekiant iš valstybės išsireikalauti kompensaciją. Teisinių konsultacijų tikslas – padėti aukoms gauti informacijos ir patarimų apie įvairias galimybes, kuriomis jos gali naudotis. Teisinės konsultacijos turėtų būti teikiamos asmens, gavusio atitinkamą teisinį apmokymą, ir jis nebūtinai privalo būti teisininku. Teisinės konsultacijos ir, atsižvelgiant į aukos vaidmenį atitinkamose teisingumo sistemose, teisinio atstovavimo paslaugos turėtų būti teikiamos nemokamai bent jau tada, kai auka neturi pakankamai finansinių lėšų, laikantis valstybių narių vidaus procedūrų. Kadangi vaikai aukos dažniausiai tokių lėšų neturi, teisinės konsultacijos ir teisinio atstovavimo paslaugos jiems praktiškai būtų nemokamos. Be to, remiantis pagal nacionalines procedūras atliekamu individualiu rizikos vertinimu, aukos turėtų būti apsaugotos nuo keršto, bauginimo ir nuo rizikos dar kartą tapti prekybos žmonėmis aukomis.
- (20) Prekybos žmonėmis aukos, kurios jau patyrė prievartą ir žeminantį elgesį, dažnai susijusį su prekyba žmonėmis, įskaitant seksualinį išnaudojimą, seksualinę prievartą, išžaginimą, į vergiją panašią praktiką ar organų išėmimą, turėtų būti apsaugotos nuo antrinės viktimizacijos ir nuo dar vienos psichologinės traumos per baudžiamąjį

procesą. Turėtų būti vengiama nereikalingų pakartotinių apklausų tyrimo, baudžiamojo persekiojimo ir teismo proceso etapais, pvz. kaip galima anksčiau bylos eigoje, kai tai įmanoma, parengiant tokių apklausų vaizdo įrašus. Šiuo tikslu per baudžiamąjį tyrimą ir procesą prekybos žmonėmis aukoms turėtų būti taikoma jų individualius poreikius atitinkanti tvarka. Vertinant jų individualius poreikius, reikėtų atsižvelgti į tokias aplinkybes, kaip jų amžių, galimą nėštumą, jų sveikatą, galimą negalią ir kitas asmenines aplinkybes, taip pat į fizines ir psichologines nusikalstamos veikos, padarytos aukai, pasekmes. Ar ir kaip tokia tvarka bus taikoma, sprendžiama kiekvienu atveju atskirai remiantis nacionalinės teisės aktuose nustatytais pagrindais bei teismų teisės veikti savo nuožiūra taisyklėmis, teismo praktika ar gairėmis.

- (21) Pagalbos ir paramos priemonės aukoms turėtų būti teikiamos gavus sutikimą ir tinkamai informavus. Todėl aukos turėtų būti informuotos apie svarbius tokių priemonių aspektus, ir jos neturėtų būti taikomos prievarta. Aukos atsisakymu priimti pagalbos ar paramos priemonės atitinkamos valstybės narės kompetentingoms institucijoms neturėtų būti sukeliama prievolė aukai suteikti alternatyvias priemones.
- (22) Be visoms prekybos žmonėmis aukoms skirtų priemonių, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad vaikams aukoms būtų taikomos specialios pagalbos, paramos ir apsaugos priemonės. Tos priemonės turėtų būti taikomos atsižvelgiant į vaiko interesus pagal 1989 m. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją. Jeigu prekybos žmonėmis aukos amžius nežinomas ir yra priežasčių manyti, kad jis yra mažesnis nei 18 metų, tas asmuo turėtų būti laikomas vaiku ir nedelsiant sulaukti pagalbos, paramos ir apsaugos. Pagalbos ir paramos priemonės visų pirma turėtų būti skiriamos padėti vaikams aukoms atsigausti fiziškai, psichologiškai ir socialiai ir jomis turėtų būti siekiama ilgalaikio konkrečiam asmeniui skirto sprendimo. Galimybės mokytis suteikimas padėtų vaikams reintegruoti į visuomenę. Atsižvelgiant į tai, kad vaikai, prekybos žmonėmis aukos, ypač pažeidžiami, turėtų būti galima taikyti papildomas apsaugos priemones jiems apsaugoti apklausų per baudžiamąjį tyrimą ir procesą metu.
- (23) Ypatingą dėmesį reikėtų atkreipti į be palydos esančius vaikus, tapusius prekybos žmonėmis aukomis, nes jiems dėl ypač pažeidžiamos padėties būtina ypatinga pagalba ir parama. Nuo to momento, kai be palydos esantis vaikas yra identifikuojamas kaip prekybos žmonėmis auka ir iki tol, kol bus rastas patikimas sprendimas, valstybės narės turėtų taikyti vaiko poreikius atitinkančias priėmimo priemones ir užtikrinti, kad bus taikomos procedūrinės garantijos. Būtina imtis reikalingų priemonių siekiant užtikrinti, kad, kai tai įmanoma, saugoti nepilnamečio interesus bus paskirtas globėjas ir (arba) atstovas. Sprendimas dėl kiekvieno be palydos esančio

⁽¹⁾ OL L 82, 2001 3 22, p. 1.

vaiko ateities turėtų būti priimtas kaip galima greičiau, siekiant rasti ilgalaikį sprendimą, paremtą individualiu vaiko interesų vertinimu, kas turėtų būti svarbiausias faktorius. Ilgalaikis sprendimas galėtų būti grąžinimas ir reintegracija į kilmės arba grąžinimo šalį, integracija į priimančios šalies visuomenę, tarptautinio apsaugos statuso suteikimas arba kitokio statuso suteikimas, priklausomai nuo valstybių narių nacionalinės teisės.

- (24) Kai, vadovaujantis šia direktyva, vaikui turi būti paskirtas globėjas ir (arba) atstovas, šiuos vaidmenis gali atlikti tas pats asmuo arba juridinis asmuo, institucija arba įstaiga.
- (25) Valstybės narės turėtų sukurti ir (arba) stiprinti politiką, kuria siekiama užkirsti kelią prekybai žmonėmis, įskaitant priemones, kuriomis atgrasoma nuo visų formų išnaudojimą skatinančios paklausos ir ji mažinama, taip pat priemones, kuriomis mažinama rizika žmonėms tapti prekybos žmonėmis aukomis, vykdamas mokslinius tyrimus, o taip pat naujų formų prekybos žmonėmis, informacijos, suderinto duomenų rinkimo, informuotumo didinimo ir švietimo tyrimus. Imdamosi tokių iniciatyvų, valstybės narės turėtų atsižvelgti į lyčių aspektą ir vaiko teises. Pareigūnai, kuriems gali tekti susidurti su prekybos žmonėmis aukomis arba galimomis aukomis, turėtų būti tinkamai parengti atpažinti tokias aukas ir su jomis elgtis. Ši pareiga pasirengti visų pirma turėtų būti taikoma šių kategorijų nariams, kuriems dirbant gali tekti susidurti su prekybos žmonėmis aukomis: policijos, sienos apsaugos tarnybų ir migracijos tarnybų pareigūnams, prokurorams, teisininkams, teisėjams bei teisminių institucijų darbuotojams, darbo inspektoriams, socialinės rūpybos, vaikų teisių apsaugos ir sveikatos priežiūros darbuotojams bei konsulinių įstaigų personalui, tačiau, atsižvelgiant į vietos aplinkybes, ji galėtų būti taikoma ir kitų kategorijų valstybės pareigūnams, kuriems dirbant gali tekti susidurti su prekybos žmonėmis aukomis.
- (26) Direktyvoje 2009/52/EB numatomos sankcijos ir priemonės nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams kurie, nors jiems ir nepareikšti kaltinimai ir jie nėra pripažinti kaltais dėl prekybos žmonėmis, naudojasi asmens darbu arba paslaugomis, žinodami, kad tas asmuo yra prekybos žmonėmis auka. Be to, valstybės narės turėtų atsižvelgti į galimybę taikyti sankcijas asmenims, kurie naudojasi aukos paslaugomis žinodami, kad tas asmuo yra prekybos žmonėmis auka. Tokia papildoma baudžiamoji atsakomybė galėtų būti numatyta ir legaliai esančių trečiųjų šalių piliečių ir Sąjungos piliečių darbdaviams, taip pat asmenims, perkantiems seksualines paslaugas iš bet kokio asmens, kuris yra prekybos žmonėmis auka, neatsižvelgiant į jų pilietybę.
- (27) Valstybės narės, pasirinkusios jų vidaus struktūrą atitinkančią būdą ir atsižvelgdamos į poreikį nustatyti būtiniausią struktūrą ir apibrėžtas užduotis, turėtų sukurti

nacionalines stebėsenos sistemas, pavyzdžiui, nacionalinių pranešėjų sistemą arba lygiavertius mechanizmus, kad galėtų analizuoti prekybos žmonėmis tendencijas, kaupti statistinius duomenis, vertinti kovos su prekyba žmonėmis rezultatus ir reguliariai teikti ataskaitas. Tokios nacionalinių pranešėjų sistemos arba lygiavertiai mechanizmai jau yra įsteigti neoficialiame Sąjungos tinkle, kuris buvo įsteigtas 2009 m. birželio 4 d. Tarybos išvadomis dėl neoficialaus ES nacionalinių pranešėjų arba lygiavertčių mechanizmų tinklo sukūrimo kovos su prekyba žmonėmis srityje. Kovos su prekyba koordinatorių dalyvautų šio tinklo veikloje, kuris suteikia Sąjungai ir valstybėms narėms objektyvią, patikimą, palyginamą ir naujausią strateginę informaciją prekybos žmonėmis srityje ir Sąjungos lygmeniu padeda keistis patirtimi bei geriausia praktika prekybos žmonėmis prevencijos bei kovos su ja srityje. Europos Parlamentui turėtų būti leista dalyvauti bendroje nacionalinių pranešėjų ar lygiavertčių mechanizmų veikloje.

- (28) Siekiant įvertinti kovos su prekyba žmonėmis rezultatus ir gauti palyginamus statistinius duomenis, Sąjunga turėtų ir toliau plėtoti savo metodologiją ir duomenų surinkimo metodus.
- (29) Atsižvelgiant į Stokholmo programą ir siekiant sukurti bendrą Sąjungos strategiją kovai su prekyba žmonėmis, kuria būtų toliau stiprinami Sąjungos ir valstybių narių įsipareigojimai bei pastangos užkertant kelią ir kovojant su tokia prekyba, valstybės narės turėtų padėti vykdamas kovos su tokia prekyba koordinatoriaus užduotis, kurios galėtų apimti koordinavimo ir darnumo stiprinimą, vengiant Sąjungos institucijų ir agentūrų veiklos bei valstybių narių ir tarptautinių veikėjų veiklos dubliavimosi, prisidedant prie jau esančios Sąjungos politikos ir strategijos kovai su prekyba žmonėmis stiprinimo arba naujos politikos ir strategijos kūrimo, bei ataskaitų teikimo Sąjungos institucijoms.
- (30) Šia direktyva siekiama iš dalies pakeisti ir praplėsti Pamatinio sprendimo 2002/629/TVR nuostatas. Kadangi būsimų pakeitimų yra daug ir jie yra esminiai, vardan aiškumo reikėtų pakeisti visą pamatinį sprendimą valstybių narių, kurios dalyvauja priimančią šią direktyvą, atžvilgiu.
- (31) Pagal Tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros⁽¹⁾ 34 punktą valstybės narės skatinamos dėl savo ir Sąjungos interesų parengti lenteles, kurios kuo geriau parodytų šios direktyvos ir jos perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių atitiktį, ir viešai jas paskelbti.

⁽¹⁾ OL C 321, 2003 12 31, p. 1.

- (32) Kadangi šios direktyvos tikslas, tai yra kovoti su prekyba žmonėmis, valstybės narės negali deramai pasiekti ir kadangi dėl siūlomo veiksmo masto ir poveikio to tikslo būtų geriau siekti Sąjungos lygmeniu, Sąjunga gali patvirtinti priemones pagal subsidiarumo principą, kaip nurodyta Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą, šia direktyva neviršijama to, kas būtina tam tikslui pasiekti.
- (33) Šia direktyva gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, visų pirma pripažintų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, t. y. žmogaus orumo principo, vergijos, priverčiamojo darbo ir prekybos žmonėmis uždraudimo, kankinimo ir nežmoniško ar žeminančio elgesio arba baudimo uždraudimo, vaiko teisių, teisės į laisvę ir saugumą, saviraiškos ir informacijos laisvės, asmens duomenų apsaugos principo, teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą, taip pat teisėtumo ir nusikalstamos veikos bei baudmės proporcingumo principų. Visų pirma, šia direktyva siekiama užtikrinti, kad būtų besąlygiškai laikomasi visų šių teisių ir principų, ir ji atitinkamai turi būti įgyvendinama.
- (34) Pagal Protokolo dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės, pridėto prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo, 3 straipsnio nuostatas Airija pranešė pageidaujanti dalyvauti priimant ir taikant šią direktyvą.
- (35) Pagal Protokolo dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės, pridėto prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo, 1 ir 2 straipsnius ir nepažeidžiant to protokolo 4 straipsnio, Jungtinė Karalystė nedalyvauja priimant šią direktyvą, ji nėra jai privaloma ar taikoma.
- (36) Pagal Protokolo dėl Danijos pozicijos, pridėto prie Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo, 1 ir 2 straipsnius Danija nedalyvauja priimant šią direktyvą, ji nėra jai privaloma ar taikoma.

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

1 straipsnis

Dalykas

Šioje direktyvoje nustatomos būtiniausios taisyklės, susijusios su nusikalstamų veikų apibrėžtimi ir sankcijomis prekybos žmonėmis srityje. Joje taip pat nustatomos bendros nuostatos, pagal kurias atsižvelgiama į lyčių aspektą, kad būtų sustiprinta šio nusikaltimo prevencija ir gerinama jo aukų apsauga.

2 straipsnis

Su prekyba žmonėmis susijusios nusikalstamos veikos

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad būtų baudžiama už toliau nurodytas tyčines veikas.

Asmenų verbavimas, vežimas, perdavimas, laikymas ar priėmimas, įskaitant tų asmenų kontrolės perėmimą ar perdavimą, grasinant arba panaudojant jėgą ar kitokią prievartą, pagrobiant, sukčiaujant arba apgaule, piktnaudžiaujant padėtimi arba pasinaudojant asmens pažeidžiamumu, duodant arba gaunant pinigų ar naudos siekiant kitą asmenį kontroliuojančio asmens sutikimo, kai šios veikos tikslas yra išnaudojimas.

2. Pažeidžiamumas – padėtis, kai atitinkamas asmuo neturi tikro arba priimtino pasirinkimo, kaip tik pasiduoti prievartai.

3. Išnaudojimas apima bent jau kitų asmenų prostitucijos išnaudojimą ar kitas seksualinio išnaudojimo formas, priverstinį darbą ar paslaugas, įskaitant elgetavimą, vergiją ar į vergiją panašią praktiką, priverstinę tarnystę, išnaudojimą įtraukiant į nusikalstamą veiką, arba organų išėmimą.

4. Prekybos žmonėmis aukos sutikimas su ketinamu arba faktišku išnaudojimu neturi reikšmės, jeigu buvo panaudotas bent vienas iš šio straipsnio 1 dalyje nurodytų būdų.

5. Jeigu 1 dalyje nurodytas elgesys yra susijęs su vaiku, už jį baudžiama kaip už prekybą žmonėmis, net jeigu nepanaudotas nė vienas iš 1 dalyje nurodytų būdų.

6. Šioje direktyvoje „vaikas“ – jaunesnis nei 18 metų asmuo.

3 straipsnis

Kurstymas, bendrininkavimas ir kėsinimasis

Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad už kursymą padaryti, bendrininkavimą ar už pasikėsinimą padaryti 2 straipsnyje nurodytą nusikalstamą veiką būtų baudžiama.

4 straipsnis

Sankcijos

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad už 2 straipsnyje nurodytą nusikalstamą veiką būtų baudžiama maksimaliomis ne trumpesnėmis kaip penkeri metai laisvės atėmimo bausmėmis.

2. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad už 2 straipsnyje nurodytą nusikalstamą veiką būtų baudžiama maksimaliomis ne trumpesnėmis kaip dešimt metų laisvės atėmimo bausmėmis, jeigu ta nusikalstama veika:

a) buvo padaryta aukai, kuri buvo ypač pažeidžiama; tai šioje direktyvoje apima bent jau aukomis tapusius vaikus;

- b) buvo padaryta dalyvaujant nusikalstamoje organizacijoje, kaip apibrėžta 2008 m. spalio 24 d. Pamatiniame sprendime 2008/841/TVR dėl kovos su organizuotu nusikalstamumu ⁽¹⁾;
- c) tyčia arba dėl didelio neatsargumo buvo sukeltas pavojus aukos gyvybei; ar
- d) buvo padaryta panaudojant sunkų smurtą, arba aukai padaryta ypač didelė žala.

3. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad jeigu 2 straipsnyje nurodytą nusikalstamą veiką padarė savo pareigas atliekantys valstybės tarnautojai, tai būtų laikoma atsakomybę sunkinančia aplinkybe.

4. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad už 3 straipsnyje nurodytą nusikalstamą veiką būtų baudžiama taikant veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias sankcijas, kurios gali leisti taikyti perdavimą.

5 straipsnis

Juridinių asmenų atsakomybė

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad juridiniai asmenys galėtų būti traukiami atsakomybėn už 2 ar 3 straipsniuose nurodytas nusikalstamas veikas, kurias jų naudai padarė asmuo, veikęs individualiai arba kaip tokio juridinio asmens struktūros narys ir užimantis to juridinio asmens struktūroje vadovaujančias pareigas, jeigu jis turėjo teisę:

- a) atstovauti juridiniam asmeniui;
- b) juridinio asmens vardu priimti sprendimus; arba
- c) vykdyti kontrolę juridinio asmens struktūroje.

2. Valstybės narės taip pat užtikrina, kad juridinis asmuo galėtų būti traukiamas atsakomybėn, kai dėl 1 dalyje minėto asmens nepakankamos priežiūros arba kontrolės jam pavaldus asmuo galėjo padaryti 2 ir 3 straipsniuose nurodytas veikas šio juridinio asmens naudai.

3. Juridinio asmens atsakomybė pagal 1 ir 2 dalis nepašalina fizinių asmenų, padariusių, kursčiusių ar padėjusių padaryti 2 ir 3 straipsniuose nurodytas nusikalstamas veikas, baudžiamosios atsakomybės.

4. Šioje direktyvoje „juridinis asmuo“ – subjektas, turintis teisinį subjektiškumą pagal taikytiną teisę, išskyrus valstybes ar valdžios funkcijas vykdančias viešąsias įstaigas bei viešąsias tarpautines organizacijas.

6 straipsnis

Sankcijos juridiniams asmenims

Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad juridiniam asmeniui, patrauktam atsakomybėn pagal 5 straipsnio 1 ar 2 dalį, būtų taikomos veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios sankcijos, kurios apima baudžiamąsias arba ne baudžiamąjo pobūdžio baudas ir gali apimti kitas sankcijas, pavyzdžiui:

- a) teisės į valstybės teikiamas lengvatas arba pagalbą atėmimą;
- b) laikiną ar nuolatinę teisės verstis komercine veikla atėmimą;
- c) teisminės priežiūros skyrimą;
- d) teismo paskirtą likvidavimą;
- e) laikiną ar galutinę įmonių, kurios buvo naudojamos nusikalstamai veikai įvykdyti, uždarymą.

7 straipsnis

Areštas ir konfiskavimas

Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad jų kompetentingos institucijos turėtų įgaliojimus areštuoti ir konfiskuoti nusikaltimo priemones ir pajamas, gautas iš nusikalstamų veikų, nurodytų 2 ir 3 straipsniuose.

8 straipsnis

Aukų netraukimas baudžiamojon atsakomybėn arba sankcijų joms netaikymas

Valstybės narės, vadovaudamosi savo teisinės sistemos pagrindiniais principais, imasi reikiamų priemonių siekdamos užtikrinti, kad kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos turėtų įgaliojimus netraukti baudžiamojon atsakomybėn prekybos žmonėmis aukų ir netaikyti joms sankcijų už dalyvavimą nusikalstamose veikose, kurias jie buvo priversti padaryti tiesiogiai dėl bet kurios iš jų atžvilgiu įvykdytų veikų, nurodytų 2 straipsnyje.

9 straipsnis

Tyrimas ir baudžiamasis persekiojimas

1. Valstybės narės užtikrina, kad 2 ir 3 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų tyrimas arba baudžiamasis persekiojimas už jas galėtų vykti nepriklausomai nuo to, ar auka pateikė skundą arba kaltinimą, ir kad baudžiamasis procesas galėtų tęstis net tais atvejais, jeigu auka atsiėmė savo pareiškimą.

2. Valstybės narės imasi būtinų priemonių, kad tais atvejais, kai dėl nusikalstamos veikos pobūdžio tai yra būtina, baudžiamąjį persekiojimą už 2 ir 3 straipsniuose nurodytas nusikalstamas veikas būtų galima vykdyti pakankamą laiką po to, kai auka sulaukė pilnametystės.

3. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad asmenys, padalinių ar tarnybų, atsakingų už 2 ir 3 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų tyrimą arba baudžiamąjį persekiojimą už jas, personalas būtų tinkamai parengti.

4. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad asmenys, padaliniai ar tarnybos, atsakingi už 2 ir 3 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų tyrimą arba baudžiamąjį persekiojimą už jas, galėtų naudotis tokiomis veiksmingomis tyrimo priemonėmis, kurios naudojamos tiriant organizuotus nusikaltimus ir kitų sunkių nusikaltimų atvejus.

⁽¹⁾ OL L 300, 2008 11 11, p. 42.

10 straipsnis

Jurisdikcija

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių savo jurisdikcijai dėl nusikalstamų veikų, nurodytų 2 ir 3 straipsniuose, nustatyti, jeigu:

- a) nusikalstama veika visiškai ar iš dalies padaryta jų teritorijoje; arba
- b) nusikalstamą veiką padaręs asmuo yra jų pilietis.

2. Valstybė narė praneša Komisijai, jeigu ji nusprendžia nustatyti papildomą jurisdikciją dėl nusikalstamų veikų, nurodytų 2 ir 3 straipsniuose, padarytų už jos teritorijos ribų, *inter alia*, kai:

- a) nusikalstama veika padaryta vienam iš jos piliečių arba asmeniui, kurio įprastinė gyvenamoji vieta yra jos teritorijoje;
- b) nusikalstama veika padaryta jos teritorijoje išsteigusio juridinio asmens naudai; arba
- c) nusikalstamą veiką padariusio asmens įprastinė gyvenamoji vieta yra jos teritorijoje.

3. Siekiant vykdyti baudžiamąjį persekiojimą už 2 ir 3 straipsniuose nurodytas nusikalstamas veikas, padarytas ne atitinkamos valstybės narės teritorijoje, kiekviena valstybė narė 1 dalies b punkte nurodytais atvejais imasi, o 2 dalyje nurodytais atvejais gali imtis būtinų priemonių užtikrinti, kad jos jurisdikcija nepriklausytų nuo nei vienos iš šių sąlygų:

- a) veikos laikomos baudžiamosiomis jų padarymo vietoje; arba
- b) baudžiamąjį persekiojimą galima pradėti tik po to, kai apie nusikalstamą veiką padarymo vietoje praneša auka, arba valstybės, kurios padaryta nusikalstama veika, iniciatyva.

11 straipsnis

Pagalba ir parama prekybos žmonėmis aukoms

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad prieš baudžiamąjį procesą, jo metu ir atitinkamą laikotarpį po jo aukoms būtų teikiama pagalba ir parama, kad jos galėtų naudotis teisėmis, nustatytomis Pamatiniame sprendime 2001/220/TVR ir šioje direktyvoje.

2. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad asmeniui būtų teikiama pagalba ir parama, kai tik kompetentingos institucijos gauna pagrįstų duomenų, rodančių, kad jis galėjo tapti bet kurių 2 ir 3 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų auka.

3. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad pagalba ir parama aukai būtų teikiama nepriklausomai nuo to,

ar auka nori bendradarbiauti baudžiamojo tyrimo, baudžiamojo persekiojimo ar teismo metu, nepažeidžiant Direktyvos 2004/81/EB arba panašių nacionalinių taisyklių.

4. Valstybės narės, bendradarbiaudamos su atitinkamomis paramos organizacijomis, imasi būtinų priemonių, kad sukurtų tinkamus ankstyvo aukų nustatymo, pagalbos ir paramos joms mechanizmus.

5. 1 ir 2 dalyje nurodytos pagalbos ir paramos priemonės teikiamos gavus sutikimą ir tinkamai informavus, ir apima priemonės, kuriomis aukoms sukuriama bent jau toks gyvenimo lygis, kad jos galėtų pragyventi, pavyzdžiui, suteikiamas tinkamas ir saugus būstas ir materialinė pagalba, taip pat būtinas medicininis gydymas, įskaitant psichologinę pagalbą, konsultacijas ir informaciją, ir, prireikus, suteikiamos vertimo raštu ir žodžiu paslaugos.

6. 5 dalyje nurodyta informacija apima, atitinkamais atvejais, informaciją apie apmąstymų ir atsigavimo laikotarpį pagal Direktyvą 2004/81/EB ir informaciją apie galimybę suteikti tarptautinę apsaugą pagal 2004 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyvą 2004/83/EB dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų ⁽¹⁾ ir 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyvą 2005/85/EB, nustatančią būtiniausių reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse ⁽²⁾ arba pagal kitus tarptautinius dokumentus ar kitas panašias nacionalines taisykles.

7. Valstybės narės pasirūpina specialių poreikių turinčiomis aukomis, kai tie poreikiai kyla ypač dėl nėštumo, jų sveikatos būklės, jų turimos negalios, psichikos ar psichologinių sutrikimų arba dėl sunkaus psichologinio, fizinio ar seksualinio smurto, kurį jos patyrė.

12 straipsnis

Prekybos žmonėmis aukų apsauga baudžiamojo tyrimo ir baudžiamojo proceso metu

1. Be Pamatiniame sprendime 2001/220/TVR išdėstytų teisių, taikomos šiame straipsnyje nurodytos apsaugos priemonės.

2. Valstybės narės užtikrina, kad prekybos žmonėmis aukos nedelsiant galėtų pasinaudoti teisine konsultacija ir, atsižvelgiant į aukos vaidmenį atitinkamoje teisingumo sistemoje, teisinio atstovavimo paslaugomis, įskaitant žalos atlyginimo tikslais. Teisinės konsultacijos ir teisinio atstovavimo paslaugos teikiamos nemokamai, jei auka neturi pakankamai finansinių lėšų.

⁽¹⁾ OL L 304, 2004 9 30, p. 12.

⁽²⁾ OL L 326, 2005 12 13, p. 13.

3. Valstybės narės užtikrina, kad, atsižvelgiant į individualų rizikos vertinimą, prekybos žmonėmis aukoms būtų suteikta tinkama apsauga, *inter alia*, jei tinkama, sudarant galimybę joms dalyvauti liudytojų apsaugos programose arba pasinaudoti kitomis panašiomis priemonėmis, remiantis nacionalinės teisės aktuose arba procedūrose nustatytais pagrindais.

4. Nepažeisdamos teisės į gynybą ir atsižvelgdamos į kompetentingų valdžios institucijų atliktą individualų aukos asmeninių aplinkybių įvertinimą, valstybės narės užtikrina, kad prekybos žmonėmis aukoms būtų taikoma speciali tvarka, siekiant užkirsti kelią antrinei viktimizacijai ir kad, remiantis nacionalinės teisės aktuose nustatytais pagrindais bei teismų teisės veikti savo nuožiūra taisyklėmis, teismo praktika ar gairėmis, kiek įmanoma būtų vengiama:

- a) bereikalingų pakartotinių apklausų tyrimo, baudžiamojo persekiojimo ir teismo proceso metu;
- b) aukų ir kaltinamųjų akistatos, be kita ko, duodant parodymus, pavyzdžiui, vykstant apklausoms ir kryžminei apklausai tam naudojant atitinkamas priemones, įskaitant atitinkamų ryšių technologijų naudojimą;
- c) duoti parodymus viešame teismo posėdyje; taip pat
- d) užduoti nebūtinius klausimus apie asmeninį gyvenimą.

13 straipsnis

Pagalbos, paramos ir apsaugos priemonių vaikams, prekybos žmonėmis aukoms, bendrosios nuostatos

1. Prekybos žmonėmis aukomis tapusiems vaikams teikiama pagalba, parama ir apsauga. Taikant šią direktyvą, vaiko interesai yra pagrindinis tikslas.

2. Valstybės narės užtikrina, kad jeigu prekybos žmonėmis aukos amžius tiksliai nežinomas ir jeigu yra priežasčių manyti, kad asmuo yra vaikas, tas asmuo laikomas vaiku, kad jam nedelsiant būtų galima suteikti pagalbą, apsaugą ir paramą pagal 14 ir 15 straipsnius.

14 straipsnis

Pagalba ir parama vaikams aukoms

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad konkrečių veiksmų siekiant trumpuoju ir ilguoju laikotarpiu suteikti pagalbą ir paramą vaikams, prekybos žmonėmis aukoms, kad jie fiziškai, psichologiškai ir socialiai atsigauntų, būtų imtasi individualiai įvertinus konkrečias kiekvieno vaiko aukos aplinkybes ir deramai atsižvelgus į vaiko nuomonę, porei-

kius ir rūpesčius, siekiant vaiko atžvilgiu rasti ilgalaikį sprendimą. Per pagrįstą laikotarpį valstybės narės suteikia galimybę mokytis aukomis tapusiems vaikams ir aukų vaikams, kuriems pagal 11 straipsnį yra teikiama pagalba ir parama, pagal savo nacionalinės teisės aktų nuostatas.

2. Valstybės narės paskiria globėją ar atstovą vaikui, tapusiam prekybos žmonėmis auka, kai tik valdžios institucijos vaiką identifikuoja, jeigu pagal nacionalinę teisę tėvų pareigų turėtojams neleidžiama užtikrinti vaiko interesų ir (arba) atstovauti vaikui dėl interesų konflikto tarp jų ir nukentėjusio vaiko.

3. Valstybės narės, jei tinkama ir įmanoma, imasi priemonių siekdamas teikti pagalbą ir paramą vaiko, prekybos žmonėmis aukos, šeimai, jeigu šeima yra valstybių narių teritorijoje. Visų pirma valstybės narės, jei tinkama ir įmanoma, tai šeimai taiko Pamatinio sprendimo 2001/220/TVR 4 straipsnį.

4. Šis straipsnis taikomas nedarant įtakos 11 straipsnio taikymui.

15 straipsnis

Vaikų, prekybos žmonėmis aukų, apsauga baudžiamojo tyrimo ir proceso metu

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad baudžiamojo tyrimo ir proceso metu, atsižvelgiant į aukos vaidmenį atitinkamoje teisingumo sistemoje, kompetentingos valdžios institucijos vaikui, prekybos žmonėmis aukai, paskirtų atstovą, jeigu pagal nacionalinę teisę tėvų pareigų turėtojams neleidžiama atstovauti vaikui dėl interesų konflikto tarp jų ir nukentėjusio vaiko.

2. Valstybės narės užtikrina, kad, atsižvelgiant į aukos vaidmenį atitinkamoje teisingumo sistemoje, vaikai, prekybos žmonėmis aukos, nedelsiant galėtų pasinaudoti nemokama teisine konsultacija ir nemokamomis teisinio atstovavimo paslaugomis, įskaitant žalos atlyginimo tikslais, nebent jie turi pakankamai finansinių lėšų.

3. Nepažeisdamos teisės į gynybą, valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad vykstant bet kurios iš 2 ir 3 straipsniuose nurodytų nusikalstamų veikų baudžiamajam tyrimui ir procesui:

- a) faktus pranešus kompetentingoms valdžios institucijoms, vaiko aukos apklausos nebūtų nepagrįstai vilkinamos;
- b) prirėkus vaiko aukos apklausos vyktų tam tikslui skirtose arba pritaikytose patalpose;

- c) prireikus vaiką auką apklaustų ar jį apklausiant dalyvautų specialiai parengti specialistai;
- d) jei įmanoma ir tinkama, vaiką auką visuomet apklaustų tie patys asmenys;
- e) apklausų būtų kuo mažiau ir jos būtų atliekamos tik tuo atveju, jei tai griežtai būtina baudžiamojo tyrimo ir proceso tikslais;
- f) vaiką auką galėtų lydėti jo atstovas arba, tam tikrais atvejais, vaiko pasirinktas suaugusysis, nebent dėl to asmens priimtas pagrįstas priešingas sprendimas.

4. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad vykstant bet kurios iš 2 ir 3 straipsniuose nurodytų nusikaltamų veikų baudžiamajam tyrimui visos vaikų aukų arba, tam tikrais atvejais, liudijančių vaikų apklausos galėtų būti įrašomos vaizdo priemonėmis ir kad taip įrašytos apklausos galėtų būti naudojamos kaip įrodymai nagrinėjant baudžiamąsias bylas teisme pagal jų nacionalinės teisės normas.

5. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad nagrinėjant su bet kuria iš 2 ir 3 straipsniuose nurodytų nusikaltamų veikų susijusią baudžiamąją bylą teisme galima būtų nurodyti, kad:

- a) būtų nagrinėjama uždareme posėdyje; ir
- b) vaikas auka galėtų būti išklaustas teismo salėje joje nebūdamas, visų pirma naudojant atitinkamas ryšių technologijas.

6. Šis straipsnis taikomas nedarant poveikio 12 straipsniui.

16 straipsnis

Pagalba, parama ir apsauga nelydimiems nuo prekybos žmonėmis nukentėjusiems vaikams

1. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad konkretūs veiksmai suteikti pagalbą ir paramą prekybos žmonėmis aukomis tapusiems vaikams, kaip nurodyta 14 straipsnio 1 dalyje, būtų vykdomi atsižvelgiant į asmenines ir konkrečias nelydimo vaiko aukos aplinkybes.

2. Valstybės narės imasi būtinų priemonių, siekdamos rasti ilgalaikį sprendimą, grindžiamą individualiu vaiko interesų vertinimu.

3. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad, jei reikia, nelydimiems nuo prekybos žmonėmis nukentėjusiems vaikams būtų paskirtas globėjas.

4. Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad vykdant baudžiamąjį tyrimą ir proceso metu, atsižvelgdamos į

aukos vaidmenį atitinkamoje teisingumo sistemoje, kompetentingos valdžios institucijos paskirtų atstovą, jeigu vaikas yra nelydimas arba atskirtas nuo savo šeimos.

5. Šis straipsnis taikomas nedarant poveikio 14 ir 15 straipsniams.

17 straipsnis

Žalos atlyginimas aukoms

Valstybės narės užtikrina, kad prekybos žmonėmis aukos galėtų naudotis esamomis tyčinių smurtinių nusikaltimų aukoms taikomomis žalos atlyginimo sistemomis.

18 straipsnis

Prevencija

1. Valstybės narės imasi atitinkamų priemonių, kaip antai švietimas ir mokymas, kad atgrasytų nuo visų formų išnaudojimą, susijusį su prekyba žmonėmis, skatinančios paklausos ar ji būtų mažinama.

2. Valstybės narės, prireikus bendradarbiaudamos su atitinkamomis pilietinės visuomenės organizacijomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais, imasi atitinkamų veiksmų, taip pat ir internetu, pavyzdžiui, informavimo ir sąmoningumo didinimo kampanijų, mokslinių tyrimų ir švietimo programų, kuriomis siekiama didinti sąmoningumą ir sumažinti riziką žmonėms, visų pirma vaikams, tapti prekybos žmonėmis aukomis.

3. Valstybės narės skatina rengti nuolatinius mokymus pareigūnams, kuriems gali tekti susidurti su prekybos žmonėmis aukomis arba galimomis aukomis, įskaitant šioje srityje dirbančius policijos pareigūnus, kad jie galėtų atpažinti prekybos žmonėmis aukas ir galimas aukas bei mokėtų su jomis elgtis.

4. Stabdydamos paklausą ir taip siekdamos, kad prekybos žmonėmis prevencija ir kova su ja taptų veiksmingesnė, valstybės narės svarsto galimybę imtis priemonių, kad nusikalstama veika būtų laikoma naudojimas paslaugomis, kurios pagal 2 straipsnį laikomos išnaudojimu, žinant, kad jas teikiantis asmuo yra 2 straipsnyje nurodytos nusikalstamos veikos auka.

19 straipsnis

Nacionalinių pranešėjų sistema arba lygiaverčiai mechanizmai

Valstybės narės imasi būtinų priemonių nacionalinių pranešėjų sistemai ar lygiaverčiams mechanizmomams sukurti. Tokių mechanizmų užduotys, be kita ko, yra analizuoti prekybos žmonėmis tendencijas, vertinti kovos su prekyba žmonėmis rezultatus, taip pat rinkti statistinius duomenis glaudžiai bendradarbiaujant su atitinkamomis šioje srityje veikiančiomis pilietinės visuomenės organizacijomis, ir teikti informaciją.

20 straipsnis

Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis strategijos koordinavimas

Siekdamos prisidėti prie koordinuotos ir konsoliduotos Sąjungos kovos su prekyba žmonėmis strategijos, valstybės narės palengvina Kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriaus užduočių vykdymą. Visų pirma valstybės narės perduoda koordinatoriui 19 straipsnyje nurodytą informaciją, kuria remdamasis jis prisideda prie Komisijos kas dvejus metus rengiamos pažangos, padarytos kovojant su prekyba žmonėmis, ataskaitos.

21 straipsnis

Pamatinio sprendimo 2002/629/TVR pakeitimas

Pamatinis sprendimas 2002/629/TVR dėl kovos su prekyba žmonėmis pakeičiamas valstybių narių, dalyvaujančių priimant šią direktyvą, atžvilgiu, nedarant poveikio valstybių narių pareigoms, susijusioms su pamatinio sprendimo perkėlimo į nacionalinę teisę terminais.

Valstybių narių, dalyvaujančių priimant šią direktyvą, atžvilgiu nuorodos į Pamatinį sprendimą 2002/629/TVR laikomos nuorodomis į šią direktyvą.

22 straipsnis

Perkėlimas į nacionalinę teisę

1. Valstybės narės priima šios direktyvos įgyvendinimo įstatymus ir kitus teisės aktus, kurie įsigalioja ne vėliau kaip 2013 m. balandžio 6 d.

2. Valstybės narės pateikia Komisijai nuostatų, kuriomis pagal šią direktyvą joms nustatytos pareigos perkeliamos į nacionalinę teisę, tekstus.

3. Valstybės narės, tvirtindamos šias priemones, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo tvarką nustato valstybės narės.

23 straipsnis

Ataskaitos

1. Komisija vėliausiai 2015 m. balandžio 6 d. Europos Parlamentui ir Tarybai pateikia ataskaitą, kurioje įvertinama, koku mastu valstybės narės ėmėsi būtinų priemonių, kad būtų laikomasi šios direktyvos, įskaitant veiksmų, kurių buvo imtasi pagal 18 straipsnio 4 dalį, aprašą ir, prireikus, pasiūlymus dėl įstatymo galią turinčių aktų.

2. Komisija vėliausiai 2016 m. balandžio 6 d. Europos Parlamentui ir Tarybai pateikia ataskaitą, kurioje įvertinamas esamų nacionalinių įstatymų, pagal kuriuos kaip nusikalstama veika numatomas naudojimas paslaugomis, kurias teikia prekybos žmonėmis aukos, poveikis prekybos žmonėmis prevencijai ir, prireikus, atitinkami pasiūlymai.

24 straipsnis

Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* dieną.

25 straipsnis

Adresatai

Ši direktyva pagal Sutartis skirta valstybėms narėms.

Priimta Strasbūre 2011 m. balandžio 5 d.

Europos Parlamento vardu
Pirmininkas
J. BUZEK

Tarybos vardu
Pirmininkė
GYŐRI E.